

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1876.

Tečaj XVI.

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

x.

Rosa, slana.

Ljud. Zadnjič smo govorili o vodenih soparih, povedal sem vam, da se ti sopari, kedar se ohlade, zopet spreminjajo v tekočino, saj ste že večkrat videli, kedar so mati toplo jed pokrili z okrožnikom, da so se na okrožniku naredile rosne kaplje; naša oblačila, kedar smo lepega spomladanskega ali pa jesenskega časa zunaj pod prostim nebom, postanejo rosna, ker se vodeni sopari, proti večeru, kedar zrak postaja hladnejši, ohladé, zgoste in se naših oblačil prijemljajo v prav drobnih kapljicah. Sedaj pa povejte, kakšna postanejo okna v hiši na večer ali sploh, kedar se zunaj zrak ohladi?

Učen. No, to dobro vemo, steklo v oknih se začne potiti.

Ljud. To je že prav! Ali pa veste, zakaj in kako se to zgodi?

Učen. I, zato, ker je zunaj merzleje, kakor v hiši.

Ljud. No, to je že nekaj. V sobah, kjer več ljudi prebiva, je veliko vodenih soparov. Kedar se okna ohlade zarad zunanjega merzlejega zraka, ohlade se tudi sopari, ki se dotikujejo oken, ko se pa ohladé, spremené se v majhne kapljice in tako postajajo okna od znotraj rosna, ali kakor pravimo, šipe na oknih se poté. No, sedaj pa še nekaj! Kakšen postane kozarec, če po letu v gorki sobi vanj vlijemo studene vode.

Učen. Vsi na enkrat: Kozarec se začne potiti.

Ljud. To je res, a povejte zakaj? Sedaj pa vsi omolknejo, le učenc Razumen se oglasi, ter jame govoriti.

Učen. Po studencih je po letu voda navadno bolj merzla, kakor zrak, če se tedaj merzla voda vlije v stekleno posodo, steklo se hitro ohladi, ohladiti se pa morajo tudi dotični sopari, in ohladivši se, spreminjajo se zopet v kapljice, ki se prijemljejo steklenice,

Ljud. Prav! Toda, do sedaj ste le bolj povdarjali ohlajenje zraka. Ali to ohlajenje ni odvisno samo od razhlajenja, temveč tudi od množine vodenih soparov, ki so v zraku. Čim bolj je navzet zrak vodene pare, tem bližej je njegova temperatura oni stopinji, pri kateri se začenja para spreminjati v vodo, ali tem manj se mu je treba razhladiti, da je z navzočno vodno paro popolnoma nasiten, in da se potem para spreminja v vodo. To stopinjo toplote imenujemo temperaturo rosenja. Koliko se mora zrak ohladiti, da se spreminja para v vodo, to lahko poskusimo. Tukaj imam toplomer, postavim ga v steklenico vode, zdaj prav merzle vode prilivam toliko časa, da se steklenica začne potiti. Temperatura, pri kateri se to začenja, se imenuje temperatura rosenja. Toplomer tukaj v sobi kaže 16° , v steklenici pa, ko se je začela potiti je kazal le 10° — toraj zrak se mora sploh ohladiti do 10° , da se rosenje more pričenjati. Če je toraj spomladi ali jeseni zračna temperatura 11° , temperatura rosenja pa 10° , treba je, da se zrak le malo malo ohladi in sopar se spreminja v vodo; taka sapa je zelo vlažna. Če pa je po leti zračna temperatura 21° , a temperatura rosenja vendar le 10° , ima zrak sicer ravno toliko vodene pare v sebi, kakor prej omenjenega spomladanskega dne, vendar se nam po leti sapa zdi suha, in zrak se mora ohladiti od 21° do 10° , da se sopar spreminja v vodo. Ali bote to razumeli?

Učen. To bo za nas morebiti še pretežko, vem pa, da se spomladi in jeseni veliko popred nareja rosa na oknih kakor pa po leti. Zakaj pa posebno lepa spomladanska ali jesenska jutra pada toliko rose?

Ljud. Prašal si, zakaj rosa pada? Če praviš pada, ne smeš misliti, da bi res iz ozračja padala. V starih časih so pač mislili, da rosa, kakti dež pada na zemljo; zopet drugi, posebno učenjaki, ki so se bahali, da znajo delati zlato, imenovali so jih alhimiste, ti so mislili, da jo zvezde izžarivajo — da se izceja iz zvezd. Prirodoznanci 17. stoletja so skoraj brez izjeme učili, da rosa leze iz tal. Da je rosa merzla, vedel je že slavni zgodovinar starega veka, Herodot po imenu, ki o krokodilih poroča, da po noči gredo v reko (Nil), ker je njena voda gorkejša od rose. V preteklem stoletju še le je neki Anglež prvi natanko preiskoval temperaturo rose, ter prvi spoznal in jasno izrekel, da toplota, ali prav za prav merzlota, vzročuje roso. Po solnčnem zahodu in čez noč se zemeljsko poveršje zaradi izžarivanja toplote močno ohladi, ohladé pa se tudi zračne plasti, ki so z razhlajeno zemljo v dotiki, vodeni sopari se zgostijo, se izločijo iz zraka in premene v kapljivo tekočino,

ter se v podobi majhnih kapljic vležejo in pobesijo na vse stvari, katerih se neposrednje dotikajo.

Učen. To nam je popolnoma jasno, toda zakaj pa niso vse stvari enako rosne, nekatere na pr. trava ali listi na drevesih so posebno mokre, a les ne toliko?

Ljud. Povedal sem vam že, da različna telesa ne izžarivajo enako hitro toplote, nekatere stvari se silno hitro in močno razhlade, nekatere pa počasi in prav malo. Kolikor hitreje in močnejše se stvari ohladé, toliko več rose se na nje obesi, in prav zato so nekatere stvari z roso čez in čez oblite, poleg teh so pa druge skoraj suhe, ali pa se je le malo majhnih rosnih kapljic na nje obesilo. Hrapava telesa toploto hitreje izžarivajo, toraj se bolj ohladé, kakor prav gladka, in se na una več rose obeša, kakor na ta. Trava, listje na drevju, pesek in sipa se po noči kaj močno oblade, zatoraj so zjutraj z večo roso pokrite, kakor terda tla iz ilovice ali kamenja, in ta zopet z večo, kakor kovine, ki vse, primeroma jako počasi, toploto izžarivajo.

Učen. Zakaj pa rose ni, kedar je oblačno?

Ljud. Pri oblačnem nebu oblaki pomanjšajo, ter zaderžujejo, kakor gorka odeja, izžarivanje toplote v merzli svetski prostor, poveršje zemeljsko z vsemi stvarmi na njem se ne more tako razhladiti, kakor pri jasnem nebu. Posebno velika rosa se nareja v jasnih poletnih nočeh, (takrat namreč oblaki ne branijo izžarivanja toplote iz zemlje), zlasti po primorskih straneh vročih in zmerno toplih dežel, koder večkrat dež nadomestuje, kakor n. pr. ob perzijskem zalivu, rudečem ali arabskem morji, v severnem Egiptu, pri Aleksandriji, v Siciliji itd. Po nekaterih suhih pokrajinah in brezvodnih pušavah, ki so daleč od jezer in morij ali velikih rek, kjer je zrak suh, pa je malo pada, ali pa nič. Zakaj pod košatimi drevesi ni rose, če je drugod še tako velika?

Učen. Zato, ker košata drevesa izžarivanje toplote zaderžujejo, zemlja in druge stvari se pod njimi tako ne ohlade. Kako pa je to, da takrat ne pada rosa, kedar je veter, naj bodo noči še tako jasne in hladne?

Ljud. Kedar piha veter, takrat zračne plasti, ki so se na stvareh ohladile, hitro dalej žene in druge topleje na njihovo mesto pripiha, in tako zaderžuje, da se ne morejo ohladiti do temperature rosenja. Zakaj se pa spomladi, kedar vse lepo cvete, ali pa jeseni, kedar še ni vse dozorelo, bojimo lepih in jasnih noči?

Učen. Takrat smo vedno v strahu, da bi ne bilo slane.

Ljud. Ali veste, kako se slana nareja?

Učen. Če so se stvari, na katere rosa pada, močno ohladile pod ledišče, zmerzne rosa, in ta zmerzjena rosa se imenuje slana. Kako pa se nareja ivje?

Ljud. Časih se po zimi, ali pa spomladi vodena para iz zlo merzlega zraka, iz megle izločuje, smerzne, ter v premalih kristalih, navadno v podobi iglic, pobeša na razne stvari na zemlji, n. pr. na drevje in strehe, to je tako imenovano ivje ali inje. Kadar dalj časa dežuje, nareja se srež iz nebrojno veliko ledenih iglic.

O t e c

Marko Pohlin.

x.

Ker se je o prečudnem patru govorilo in pisarilo marsikaj, spisal sem dosedanje sestavke največ tako, da po njih kaže se otec Marko sam. Imel je sicer naslednikov mnogo, med temi so bili na pr.: F. J. Repež, In. in Fr. Tauffrer, A. Conti, M. Redeskini, J. N. grof Edling, J. Dev, J. Mihelič, M. Naglič, J. Fanton de Brunn, M. Crabat, D. Zakotnek, J. Sellenko, A. Clementini, A. Linhart, celo B. Kumerdej in J. Japel, in poleg drugih tudi V. Vodnik. Vzbudil si je bil po svojem pikrem samolastnem delovanju vendar nekaj nasprotnikov, kateri so je presojevali in popravljali sim ter tje pikro.

Pervi, kateri se je oglasil zoper prvo njegovo slovnico koj l. 1768, bil je učenik jezičnik Matija Čep (Choep) na Dunaju (gl. sost. IV.). — O drugi je brati v *Bibl. Carn. 18: Fanton de Brunn... in correctiorem P. Marci Carniolicae Grammaticae editionem submitit Ms. „Carniolis, quae sint leges, ratioque loquendi, In lucem dederas pridem, Patriamque bearas Grammatica primus: quam nunc pro jure paterno Correxisti Auctor, quamquam auctam mittis in orbem. Laudo Novum Patriae quod fers Novus ipse proboque Munus.“* Quod tamen Censor D. Scheel novam Grammaticae Carnioliae editionem adprobans, eidem Grammaticae in typo praefigere non admisit.

Drugi je J. Žiga Popovič, r. v Studenicah poleg Celja l. 1705, u. blizo Dunaja (Berchtoldsdorfi) l. 1774, kateri je razun nekterih dokaj dobrih jezikoslovnih spisov zapustil v rokopisu: e) *Crisis über die kraynerische Grammatik des P. Marcus Augustin. Disalceat. cui haec praemittit: Nihil unquam egregii tentatur, cujus primus conatus calumniis non impetatur. (Bibl. Carn. 43).* — Rokopisov njegovih nekaj dobil je bil Vodnik.

Tretji, kateri je zavračal nekoliko samolastno pisarjenje Markovo, bil je Jožef Hasl, r. v Celju l. 1733, iz tovarštva Jezusovega, u. v Dolu pri sv. Jakobu l. 1804, v bukvicah „Sveti Poft“ v Ljubljani l. 1770, kjer v predgovoru opravičuje svojo besedo sklicevaje se na pisavce stareje nasproti novejim Markovim (na pr. s, sh pa f, fh; i, j pa y; l pa ll; en brumni n. brumne zhlovk itd.) ter piše proti koncu: „Navzemi meni

za zlo, če sim se kje al v besedi, al pak v provpisnosti zalejtel. Misli de jest nisem noben Vučenik tiga kraynskiga jezika (to meri na Marka), ja de nisim enkrat en rojeni Kraync, ampak le en Slovenc iz Celanskega mejsta na Štajerskimu itd.“ — Da to otcu Marku ni bilo kaj po godu, vidi se iz opazke njegove k omenjeni knjigi (Sveti Poft): „Est Quadragesima sancta P. Gabr. Hevenesi in vindicam potius, quam Carniolicam linguam (sive orthographiam, sive grammaticae leges, interpretationis periphrasticae modum spectes) sed his non obstantibus in bonum usum plebis versa etc.“ (Bibl. Carn. 25).

Četerti je bil Oswald Gutsmann, r. v Grabšteni na Koroškem l. 1727, iz tovarštva Jezusovega, u. v Celovcu 1790, kateri v bukvicah „Christianfke Refnize l. 1770 v Zelouzi“ natisnjenih, str. 237 — 246 nasproti p. Marku razlaguje, kako naj se piše slovenski: „Anmerkungen über die windische und krainerische Rechtschreibung, welche nicht von einem einzigen Kopfe ersonnen, sondern aus Anweisung u. Einftimmung folcher Leute, die in der slavisch, böhmisch, kroatisch, krainerisch, u. windischen Sprache eine genugsame Kenntnifs besitzen, sind angeletzt worden“ etc. Pripomogel je k boljši pisavi tudi po svoji slovnici l. 1777 in dokaj dobrem slovarju l. 1789. O njem pravi p. Marko: „Additae ad calcem hujus libelli (Christ. Refn.) Grammaticae Carnioliae P. Marci animadversiones criticae, non ad Carniolicam sed ad plebejam Carinthiaco-Vindicam linguam accomodatae . . . Multum et diligenter incubuit ad corruptam Vindicam linguam regulis subjiciendam; num vero expectationi satisfecerit, ipsi Vindi Eruditi, si non suae, saltem latinae linguae potentes Gramatici juxta fundatae Grammaticae (t. j. Markove!) regulas censeant (Bibl. Carn. 23)!

Peti je bil Valentin Vodnik, kateri je, kakor tudi Bl. Kumerdej (r. 1738, u. 1805) in J. Japel (r. 1744, u. 1807) z drugimi predstavljavci sv. pisma vred, s prva pisaril skor popolnoma po Markovo. Napačnost tega pisarjenja razkazuje v „Lublanskih Novicah“ l. 1768, kjer v spisku, „Povedanje od flovenfkiga jesika“ oménivši slovnice Bohoričeve l. 1584 in Hipolitove l. 1715 v listu 25 pravi: „Bohoričova Grammatika se je razgubila, Hypolitova je premalo med ludi peršla. Sleherni pisavec je krajnsko pisal, kakor se mu je zdelo; nobeden ni gledal na eno stanovitno vižo, vstavo ali red. Pisarji poprejšniga stoletja so se dosti deržali po Bohoriču, al v sedajnim stoletji so rili naprej, inu z krajnskimi pisanjam delali, kakor prešič z meham. — Oče Marka en minih bosih Augustinarjov klostra na dunejski cesti v Lublani rojen pred mestam vidioč to nadlogo, je spisal eno novo grammatiko v leti 1768. On je imel v bukviši tiga klostra Bohoričovo, inu Hypolitovo grammatiko, vunder drugači je napravil svojo, njo na dan dal, inu rekel: de do njegovih časov še nobene krajnske grammatike ni bilo. Al potle smo zvedeli, de

on je imel poprejšne grammatike; zatorej naj gleda sam gori, kako si je upal neresnico govoriti inu pisati. — L. 27: Očetu Marku smo hvaležni za več reči. On je spet branje med ludmi raširal, od trideset let se skoro vsaki pastir inu pastarica brati naučila. Dosti bukv je med ludi dal; jezik semtarkje v bukvah očistil, omečil, inu lepši perrezal. Al nekatere reči zastopnim niso dopadle: on je namreč stare mejnike brez uzroka prestavil; od starih grammatik odstopil; pisal, kakor Lublanski predmestnani govore; ni gledal na čistiši jezik polancov, inu daleč od Nemcov stoječih starih krajskih zarodov. On je preveč nemčoval, namesti de bi bil slovenil. V enkatereh besedah je brez potrebe hravatil, v drugih premalo unajne Slovence čislal, ker je lahko inu treba. — Eden njegovih jogrov (t. j. Vodnik sam) spozna, de se je dosti od njega naučil; vunder sedaj vidi, de je potrebno tudi stare grammatikarje poslušati, kateri so pred njim pisali. Od tot pride, de oče Marka per nas nobeniga nima, kir bi se po njemu popolnim deržal; prestavlavci svetiga Pisma inu drugi učeni od njegove viže odstopajo, inu se bližajo starišim pisarjam v jeziki inu v pisanji. — Iz tiga sklenem, de bi dobro bilo, skoro eno grammatiko inu Besediše viditi, v katerih bi se krajski jezik v svoji čistosti najdel, stari mejnik le iz potrebe prestavil, govor po tih naukih perrezal, kakor so ga drugih jezikov učeni lepotili, inu se nič ne zapletalo, temuč izrekovanje za ušesa, pismo, inu za pesem perlično naredilo.“ — To je Vodnik tudi storil nekaj po svojih pesmih, nekaj po „Pismenosti“ l. 1811 in drugih spisih, kakor je zahteval od njega na pr. Dobrovsky v pismih l. 1804 in 1806, Ž. Zois itd.

Šesti, kateri je vzlasti hudo zdelal ubozega Marka, je Jernej Kopitar, (r. 1780, u. 1844). V slovnici svoji l. 1808 piše o njem v vvodu str. XLIII—IV, pa str. 127 — 149, kar sem po Metelku povedal v Jezičniku IX — XI str. 128. 129, in „po njej so se bolj in bolj ravnali Vodnik, Ravnikar in vsi drugi naši razumni pisatelji, in morebiti še nikoli nobena slovnica, pri nobenem drugem narodu, ni toliko zboljšanja storila kakor ta v slovenščini.“

Sedmi, kateri je dejanjsko poravnal veliko p. Markovih krivd, bil je sloveči pisatelj Matevž Ravnikar (r. 1776, u. 1845 — pr. Zgodbe sv. pisma l. 1815 itd.), in za njim osmi bil je profesor Frančišek Metelko (r. 1789, u. 1860) v besedi in spisovanji, vzlasti po slovnici „Lehrgebäude der Slowen. Sprache“ l. 1825, kjer v predgovoru str. XXIII do XXVII razsodbo o Markovem pisarjenji ponavlja po Kopitarju, o čegar gramatiki je pisal že prej Dobrovsky: „Allerdings wird diese Grammatik in der krainischen Literatur Epoche machen, und des P. Marcus willkürliche Neuerungen werden bald vergessen seyn.“ Isto velja o Metelkovi.

Deveti, kateri je zaznamnjel p. Marka ostro pa resno, je učeni Matija Čop (r. 1797, u. 1835), kateri v knjigopisji, po J. Jirečku v

„P. J. Šafarik's Geschichte der südslaw. Literatur“ l. 1864 priobčenem I. str. 23. 24 o njem pravi na pr.: „Marka Pohlin, der fruchtbarste, aber auch sprachincorrecteste krainische Schriftsteller . . . ziemlich unwissend . . . mehr als billig ehrgeizig: Seine eben so unnöthigen als grundlosen Neuerungen fanden indess doch einen starken, wenn gleich nicht allgemeinen Eingang. In neuerer Zeit hat besonders Hr. Kopitar in seiner Grammatik alle Blößen und Missgriffe des Paters mit schonungsloser Strenge aufgedeckt, und für die Zukunft unschädlich gemacht.“ — Česar ni dosegel bil še Kopitar, Metelko itd., doveršil je vitez Fr. Miklosich po učenih spisih svojih na pr. „Radices linguae slovenicae veteris dialecti“ l. 1845, po slovnica in slovarjih staroslovenskih, vzlasti po knjigi: „Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen“ l. 1867 itd. itd. — „Das Verdienst, durch seine zahlreichen Schriften die Leselust seiner Landsleute geweckt und unterhalten, so wie durch seine willkürlichen Neuerungen andere zum Selbstdenken oder schärferer Prüfung veranlasst und hiemit auf den raschen Entwicklungsgang der Sprache und ihres Studiums im Vaterlande bedeutend eingewirkt zu haben, bleibt ihm nichtsdestoweniger ungeschmälert“, spričuje v omenjeni slovstveni povéstnici slovénski bistroumni Matija Čop.

Po vsem tem je lože razuméti slava, v kateri je deloval nekdanji Pater Marka Pohlin, in hvala, katero mu je popeval „eden njegovih jgrov“ t. j. Vodnik Valentin v pesmi l. 1779 natisnjeni v „Skupspravljanje Krayskesh Pissaniz od Lepeh Umętnoft“ in tu v Gajico prepisani:

Mila Pesm

pejta

*P. Marku A. D. za odhodno, kader je
v' lejtu 1775. iz Lublane na Dunaj šl.*

Od W. V*.

Strašn, in temne je dan, k'tir' nam naše veselle odterga,

Katir' nam trošte skazi, katir' nam reke suši.

Šlišete! Tihu! — jest šlišem en glas, k'tir' od Duneja pride,

Krajnske Modrice kaj bo? — Marka vaš Krajan'k gre preč,
Marka vaš Krajan'k gre preč! Oh! o! krajnske Modrice jokajte;

Njega pokors'na velli. Gdu je ta, k'tir' ga derži?

On se napravla, on jemle slavú, ter berž rajžati more,

Kuj en' navošliv voz njega odpellal nam bo.

Take besede sem jest tihu krajnskem Modricam povedal;

Vergle so citre kje preč, ter zdihuvale toku:

Dunej grumeče! zakaj ti nam našega Krajan'ka jemleš?

Ta dan tedej nej bo mejd praznečne dneve dijan.

Nekar nobena živina nahodi k' studencu, nobedn

Koker pastir ta dan (dans) s' pašo živino napas'.

Kojn! tudi dans ti nahodi na dapadejočo planino,

Inu nobedn zvečer čede nagoni na dom.
 Bodemo v črnemu krilu zavite bejzalle po temneh
 Gojzdeh, na citrah pak b'do strune nam pokale preč.
 Krajnske Modrice toku zdihuvale so; ti pak naš Krajan'k
 Srečn pojd', srečn tam živ', srečn tud' pridi nazaj.
 Peršl bo tudi en dan, k'tir' bode te zupet perpellar;
 Pojdi le srečn! ti boš naše bel želle zažgal:
 Bodemo tebe veliku iz vekšem vesellam prejelli,
 Boš tud' ti Krajan'k spet naš, bomo štemalli te bel.
 Boš živel tud' per perhodnemu svejtu koker en Kraj'nek,
 Buh daj! de Tebe le skor' videjo moje oči.

*

*

*

Spominske slike iz svetovne razstave I. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se uči
 Dokler živi.“

Narodska prislovica.

Četerta in zadnja deržava, ki je imela nalaš pozidano šolsko sgrado na svetovni razstavi Dunajski, bila je Portugalska. Kaj posebnega se vendar v tej učilnici ni videlo, in ona mi je iz med vseh najmanj dopadala. Svetloba dohajala je v precej prostorno šolsko sóbo od dveh nasprotnih (južne in severne) strani; klop — za dva otroka vravnana — je bila le ena ob strani na ogled postavljena, in še na tej se ni nič posebnega videlo, razun če povem, da je imela pod berlinskakom miznico s pregibljivim predalom, kamor otroci med ukom lahko svoje orodje skladajo. V sredi učne sobe nahajala se je namesto pruk velika miza, na kateri je bilo razpostavljenih mnogo rokopisov, risarij, slikarij in enacih šolarskih ročnih izdelkov; menim vendar, da v portugalskih šolah ni do pičice ravno tako, ampak da imajo pruke postavljene tako, kakor pri nas. Tudi vzvišenega prostora za učitelja, za katedro in šolske table ni bilo nikjer videti; ampak na glavni sprednji strani je stala prislonjena k steni priprosta miza, od koder menda vlada učitelj svojo mladino. Da vse to ni napravilo všečnega vtisa na me, ni menda treba praviti. Po stenah nahajalo se je poobešenih mnogo slik za kazavni poduk: zemljevidov, anatomičnih tabel, predložkov za risanje in enake robe. Edino, kar se je v tej šoli mikavnega nahajalo, in kar — vsaj jaz — imenujem posneme vredno, bile so fotografije naj bolj odličnih in pridnih šolarjev, ki so bile v precej veliki obliki posnete, ter v lične okvire vložene, po steni poobešene. V portugalskih šolah je namreč baje navada, da se o sklepu šolskega leta najboljši pervoverstniki fotografirajo, in njihove slike služijo potem šolskim sobam za olepšavo, njim samim v čast, ostali šol-

ski mladini pa v spodbudo k marljivosti. Tako ima tedaj vsaki narod kaj tacega, kar drugej ni v navadi. Ker se drugega posebnega ondi ni videlo, sem se tudi kmali naprej podal. —

Zdaj naj spregovorim nekoliko o učnih sredstvih, katere je bila razpostavila združena Nemčija. Mnogo, mnogo bi se dalo o izverstni natančnosti marsikakega posamesnega predmeta govoriti; — dobro splošno podobo naslikati pa mi je toliko težavniše, ali bolje reči, nemogoče, ker so celo nemški strokovnjaki sami o tem izrekli, da so bili njihovi učni pripomočki le naku pičeni = „aufgehäuft“, in da se je pogrešala osobita ideja (besondere Idee) v vredovanju tega oddelka. Bili so res enakoverstni predmeti pogostno dalječ ločeni, ter raztrošeni po obširnem razstavnem prostoru, in Nemeč, kateremu sploh vsa izložba ni bila nič kaj po volji, dejal je, da je bila „die deutsche Unterrichtsausstellung im kleinen ein Bild der ganzen Ausstellung“. Kakor sem že zgoraj omenil, bili so pa nekateri posamesni predmeti res izverstne natančnosti, in človek se pri njih ogledovanju lahko več nauči, kakor iz najboljše učne knjige. V prvi versti naj imenujem izdelke g. prof. Landois-a v Münster-u. Živalsko življenje je bilo po tem — bi djal — neprekosljivem strokovnjaku prečudno natančno po naravi vpodobljeno. Videl se je pa pr. hrošč (majev keber) predstavljen v trenutku, ko leže pod zemljo zalégo (jajčka); dalje iz jajčeka zvaljena gosenica (červ = Larve) manjša in večja, objedáje korenine; poslednjič mešiček (Puppe) in popolnoma razviti keber na listju. Na kakih 30 družih slikah (Tableau) smo videli plastično predstavljeno življenje raznih družih manjših živalic, in sicer tako do pičice natančno, da je presegalo vsak še tako detailirani (nadróbní) popis. Nemški strokovnjak je imenoval te predmete „einen Glanzpunkt der deutschen Unterrichtsmittel“. — Gg. Lösecke & Bösemann sta bila razpostavila hvalevredno zbirko ponarejenih gob; enako g. Thomas zbirko kristalnih modelov. Posebno izverstni so bili anatómični in fiziologični modeli g. Fleischmann-a v Nürnberg-u in g. Ziegler-ja v Freiburg-u, in sicer glavno čepinje (Schädel) vseh peterih plemen človeškega rodu; razne ponaredbe ledijnih kosti (Beckenknochen); skrajne mišice (Muskeln der Extremitäten) človeškega trupla; razvijanje človeškega telesa, kakor tudi enako razvijanje očesa, serca in družih organov. Nekatero podobe so tudi kazale fiziologijo rastlinstva. Lepo mineralno zbirko (posebno mične kristale) je bil razpostavil g. plem. Pech iz Berolina; mnogo kemičnih preparatov g. Schuhart iz Görlitz-a; obilo modelov parostrojskih za tovarne, žage, vzdigála, vóde, (Hebel), sesaljke (Pumpen), škripce (Aufzüge) — vse to posebno primerjeno in določeno za uk v ljudskih in srednjih šolah — g. Möwig v Königsberg-u. Po stenah videti je bilo od sile veliko raznoverstnih slik za kazavni poduk, na pr. tičja in ribja plemena; rastlinstvo in sadjereja v premnogih variacijah, — vmes tudi

slike o rastlinskih boleznih; atlanti; zemljevidi; fizikalnične stenske table; predložki za risanje, naravoslovne tvarine i. t. d. Na drugi strani je bila stena poobešena (tapecirana) s samimi pedagogičnimi časniki. Po mizah in po omarah ob sredi razstavnih prostorij je bilo brez števila ženskih (šolarskih) ročnih del; učnih pripomočkov pri odgoji za slepe in obilo njihovih izdelkov; tvarin zadevajočih otročje povernice (Kindergärten); povešanih cvetok, gob, sadja in anatomičnih predmetov (Pappenmodelle im übergrossen Masstabe); dopersnih kipov slovečih nemških učenjakov in umetnikov; — podučnih in zabavnih knjig cele skladišnice; šolskih obrisov, telovadnic, gospodarskih poslopij, fužin, ladij; — majhnih kip (en miniature) vojakov, rokodelcev, žival, zverad i. t. d. Da ni bilo tudi brez zemeljskih obel, telurijev, fizikalnih aparatov, okamin, šolskih klopi z 1, 2, 3 in 4 sedeži, šolskih tabel, otročjih rokopisov, raznoverstnega šolskega orodja ter učnih priprav in sam Bog zna, kaj še vsega, menda mi ni treba posebej razlagati. Izvzemši nekoliko pomorskih orodij (nautische Instrumente) in nekaterih silno umetnih fizikalnih aparatov vendar ni bilo videti nič tacega, na kar bi že druge ne bil naletel; — sploh pa vendar rad priznavam, da kakor v novejših časih pri vseh omikanih narodih, tako se tudi v obširnej Nemčiji prizadevajo po vseh močeh, šolski poduk pospeševati s pomočjo nazora (Anschauung) tako, „da se“, kakor naš slovenski kmet dobro pravi: „vsaka reč lahko z roko pošlata“.

(Dalje prih.)

Pripravljalna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

Zemlja je bila tedaj ozaljšana z zeli vsake baže, bilo je na nji žival različnih plemen, in bilo je tako po vseh krajih zemlje. A precej od začetka je bilo poveršje naše zemlje zelo različno v njega posameznih delih in sicer različno: 1. po podnebji; 2. po tem, kako se verstita na njem dan in noč; 3. po rodovitnosti tal; 4. po tem, kako so bile razdeljene zeli in 5. kako živali na njem (poveršji).

Po večem je to še tako, kakor je bilo od začetka, na zemlji ima vsak kraj še kaj posebnega, in ni je zemlje, da bi bila drugi enaka v vseh rečeh. Poglejmo tedaj, kako so dežele na zemlji različne:

1. V obnebji, t. j. kakšen je vzduh (zrak), kar se tiče mraza in toplote, vlažnosti in osušnosti, zdravja in nezdravja.

Obnebje pa poglavitno zavisi od tega, kako obsevajo solnčni žarki našo zemljo, koliko solnce razgreva zrak in tla. Tako postanejo različni zemeljni pasovi, navadno jih štejemo petero: dva merzla, dva zmerno topla in le jednega toplega.

Oba merzla pasova sta tam, kjer solnčni žarki najbolj na pošev padajo na zemljo, kjer se zrak in zemlja najmanj razgreva. To je na naši zemlji tam, kjer ima zemeljna obla, kakor učenjaki pravijo, južni in severni tečaj, tedaj imamo severni merzli pas in južni merzli pas.

Za merzlima pasoma pridejo tisti kraji na zemlji, kjer solnčni žarki padajo veliko manj poševi, tedaj se zrak in zemlja bolje razgreva. Ker v teh pasih vse leto ni po vsem merzlo, niti po vsem toplo, imenujemo ju dvoje zmernih pasov, jeden se imenuje severno zmerni, drugi južno zmerni pas.

Kjer pa solnčni žarki vse leto navpik vpadajo, razgrevajo se najbolj zemlja in tla; tam tedaj nastane topli zemeljni pas. Ako se gre od obeh tečajev proti sredi zemeljne poveršnine, tako pride se v le-ta vroči zemeljni pas, kjer je vsa narava drugačna, kakor ob zmernih in merzlih pasovih.

A podnebje (klima) v kraju se ne ravna le po tem, v katerem zemeljnem pasu je, temveč tudi po tem, ali je dežela višja ali nižja proti nebu. Kjer se vzdigujejo visoke gore, tam so tudi visoke dežele, kjer je pa poveršje zemlje le nekaj metrov nad poveršnino morja, tam so nizke dežele. Tem više, čim merzleje je zrak, tedaj ima tudi visočēja zemlja navadno merzleje podnebje, kakor dežele niže ležeče. Glej, iz Logatca v Vipavo lahko prideš v 4 urah, vendar kaka razlika v podnebju. Mesca svečana že v Vipavi mandelni cveto, ko se tastran Hrušice zemlja še ni zbudila iz zimskega spanja. — Kako razliko v obnebj tudi nahajaš, ako greš iz Zgornje-savinske doline in prestopiš gorovje nad Vranskem. V Zgornje-savinski dolini vse nekako dahne po planinskem podnebju, a prekoračivši Črete stopiš nad Vranskem že v prijazne no-grade. Pomni tedaj: dve poti ste, po katerih prideš na naši zemlji v merzlo podnebje, ako greš proti tečajema, ali pa če stopaš na visoke gore, in tako prideš v merzleji zrak.

Pa vendar ni vse pri legi, na podnebje vpliva veliko drugih stvari. Ako je zemlja razpostavljena merzlim vetrovom, ali če vetrovi imajo v sebi veliko vlažnih soparjev, je tudi podnebje drugačno, kakor tam, kjer vlečejo prijetni, topli vetrovi. Ako je dežela blizo morja ali velikih jezer, je podnebje navadno milejše, kakor tam, kjer na široko in daljeko ni vode. Če so v deželi veliki in zaraščeni gozdi, ali pa če so velike gole pustine in peščene puščave, kjer toplote ne hladi ne reka, ne drevo, tedaj se tudi po obeh deželah zrak in zemlja različno razgreva.*) To je po raznih delih na zemeljnem poveršju silno različno, tedaj je tudi skoraj povsod drugačno obnebje. Po nekaterih krajih na zemlji je silno toplo na pr. po večjem v Afriki, ki je najtoplejši del sveta, potem na mnogo krajih v Ameriki in Aziji, isto tako tudi v Avstraliji, tako da bi

(* cf. „Uč. Tov.“ I. 4. str. 51. „Žareča toplota.“

Evropejci veliko vročine imeli prestajati, ko bi tam živeli. Po drugih krajih na zemlji je pa prav merzlo na pr. v Laponiji, v Siberiji, v Grönlandiji, pa tudi v Ognjeni zemlji, posebno pa tam, kjer v severnem in južnem tečajnem morju plavajo ledene gore okoli obeh zemeljskih tečajev. Po drugih krajih je pa zmerno, t. j. navadno ni prav merzlo, niti prav toplo, na pr. pri nas na Kranjskem in po večjem delu Evrope.

Po nekodi je zrak in so tla skoraj zmirom vlažna, drugodi pa skoraj zmirom suha. Vlažna so zrak in tla, kjer so velika močvirja, ali kjer večjidel v letu pada megla in dež, kakor na pr. po nekaterih krajih ob severnem morju in ob marsikaterih pomorskih krajih, dalej tam, kjer reke večkrat prestopajo bregove in dežele poplavijo. Suho je ozračje prav posebno po velikih peščenih puščavah, na pr. v afrikanski puščavi Sahara, v Arabiji in v Perziji, v puščavi Gobi v srednji Aziji in po drugih peščenih puščavah. Tudi način, po katerem namaka zrak zemljo, je različen po krajih na zemlji. V severno-merzlih krajih pokrivajo goste megle na široko in daljeko tla in je namakajo; po toplih pasovih je pa občasno deževje, t. j. vsako leto ob gotovem času močno deževje namaka žejna tla. Po naših zmernih krajih pa snega in dežja, megle in rose pada več ali manj v tem ali unem letnem času, sploh temu ni mere ne dobe take, da bi mogli natančno povedati.

Šolarska knjižnica.

VII.

- 40. Močni baron Ravbar. Povest iz slovenske zgodovine. Spisal P. H. V Ljubljani 1869. Na prodaj in v založbi pri Janezu Giontiniju. 8° 17 str. Cena 6 kr.**

To majheno knjižico s podobo močnega Andreja Eberarda Ravbarja je spisal obče znani slovenski pisatelj Peter Hicinger. Knjižica je drobna in nema nobenih posebnosti in znamenitosti za našo malo slovensko mladino. Priporočali bi jo tedaj za bolj odraslo mladino in to tem bolj, ker je povest vzeta iz slovenske zgodovine. Cena 6 kr. je tako nizka, da si jo vsako šola lahko nabavi. Knjižica je uže drugič natisnena, in mi bi želeli pri kakem tretjem natisu lepšega papirja in lepših, manjših črk.

- 41. Kmetica in grofinja Grizelda. Lep izgled poterpežljivosti in ponižnosti vsem ženam. V Ljubljani, 1867. Založil Janez Giontini. 12mo 28 str. Cena 10 kr.**

Uže naslov sam kaže, da ta knjižica ne spada v roke naše šolske mladine. A mi jo vendar omenjamo zató, ker jo nekateri kramarji tudi po semjnih razprodajejo, in pri tej priložnosti tudi učitelji radi kaj kupijo, a učiteljem je treba knjige poznati, ki je sprejemajo v šolarske knjiž-

nice. Mi bomo tedaj marsikatero knjigo tukaj omenili, da-si tudi nij pripravna, da bi jo čitala naša slovenska mladina, a to zaradi tega, da se naši učitelji nekoliko bolj seznanijo s slovensko literaturo. Pač sramotno je za vsacega národnega učiteljá, ako ne pozná knjig, ki je imamo v našem milem materinem jeziku. Zatorej mislimo, da marsikomu ustrezemo, ako pod naslovom „šolarska knjižnica“ navajamo tudi take knjige, ki niso za našo mladino, a vendar bi jo marsikdo kupil, misleč, da je našej mladini primerna. Kdor našo recenzijo bere, ta bo tudi vedel, katero knjigo sme v šolarsko knjižnico sprejeti in katere ne. Take knjige, ki niso primerne za mladino, naj učitelj priporoča farnim knjižnicam po deželi. Zgoraj omenjena knjižica nema nič pohujšljivega in tudi nič spotikljivega v sebi, ali kakor užé naslov kaže, namenjena je v prvej vrsti žênám, zatorej naj jo tudi žene beró. Sploh mi nismo zato, da bi se predstavljale tako imenovane „Rittergeschichten“, „Mordthaten“ i. t. d. na slovenski jezik. Kdor užé kaj predstavlja, naj si boljšega predmeta poišče, predmeta v pouko našemu prostemu, še neizobraženemu kmetu. — Ako si zgoraj navedeno knjižico kupi farna knjižnica, iz katere si izposojujejo tudi odraščeni ljudje knjige v pouk in zabavo, nemamo nič zoper to, ali šolskej mladini je ne moremo priporočati.

- 42. Sveta grofinja Genovefa. Mična in ganljiva pripoved. Četerti natis. V Ljubljani, 1875. Založil Janez Giontini. 8° . 50 str. Cena 12 kr.**

Tudi te knjižice ne moremo priporočati šolskej mladini, ker je pisana za odraščene ljudi. Kakor se nam dozdeva, bila je pred več leti Genovefa predstavljena po Krištofu Šmidu, in otroci smo jo z veseljem prebirali; marsikomu je bilo oko solzno, ko je čital to zares ganljivo pripoved. Bila je Genovefa prva slovenska knjiga za naše priprosto, domače ljudstvo, ali ta četrti natis je ves drugačen in prepolzko pisan, da bi ga mogli priporočati z dobro vestjo šolskej mladini.

- 43. Vrtomirov prstan ali zmaj v Bistriški dolini. Ljudska povest iz pretečenih časov. Spisal Jakob Aléšovec. V Ljubljani, 1869. Založil Janez Giontini. 8° . 80 str. Cena 16 kr.**

Tvarina tej pripovedki je vzeta iz ust priprostega slovenskega ljudstva in s primernimi vezili spletena v celoto kratkočasne pripovedke za prosto domače ljudstvo. Ker v celej knjižici ne najdemo nič spotikljivega, nego same nedolžne stvari, kako je Vrtomir s pomočjo duha svojega očeta rešil sestro in mater, ter pobil zmaja pri kamniškej Bistrici, nemamo nič zoper to, ako jo bere tudi bolj odraščena šolska mladina.

- 44. Sveti Juri serčni vojšak. Serčnim slovenskim mladenčem spisal L. J. duhoven. V Ljubljani 1851. Založil Jan. Giontini. 12mo 59 str. Cena 14 kr, za premije 20 kr.**

Knjižica obsega legendo o sv. Jurji in nekatere nauke za srčne slovenske mladeniče. Razprava naukov, kakor so naslednji: 1. Vari so jeze; nikar ne preklinjaj; 2. Vari se hude tovarišije; ne hodi v slabe priložnosti; 3. Nesramna beseda naj nikoli ne pride iz tvojih ust; nikoli kaj tacega ne poslušaj; 4. V jedi in pijači bodi zmérin; 5. Vari in ogibaj se igre in igravcev; 6. S plesom se v pekel pripleše; — ne bode menda nikomur škodovala, zato je knjižico priporočamo, da jo bere slovenska mladina. Posebno naj jo učitelj posojuje takim dečkom, ki imajo sv. Jurija za patrona. Otroci radi čitajo legende o ónem svetniku, kate-rega imé so dobili pri sv. krstu, pa bi tudi ne bilo lepo, ako bi človek ne vedel ničesa povedati o ónem svetniku, čegar imé nosi ves čas svojega življenja!

(Vse tukaj naštete knjige se dobodo pri Jan. Giontini-tu bukvarji v Ljubljani po pristavljenej ceni.)

Dopisi in novice.

— *Iz deželnih zborov.* (Dalje.) Poslanec dr. Bleiweis govori: V ukaznem listu sem čital, da slavno ministerstvo nauka, sklicevaje se na državno postavo od 14. maja 1869, zahteva od deželnega šolskega sveta, da opominja učitelje ljudskih šol, ki nimajo spričevala sposobnosti, da se preskušnji podvržejo letos ali izjemoma do prihodnjega leta; če se tej preskušnji ne podvržejo, velja tudi o njih ta, naravnost moram reči, drakonska postava, da se jim celó spričevalo zrelosti (*Zeugniss der Reife*) vzame! To se meni zdi postava tako ostra in nepravilna, da se nikakor zagovarjati ne more.

Jaz sem v imeniku, ki ga je kranjski »Lehrerverein« te dni v naši zbornici razdelil, bral, da je veliko, morebiti kakih 20 takih učiteljev, ki uže 15 in še več let so v službi, imajo spričevala zrelosti in gotovo učijo od tega časa nekateri v zadovoljstvo predstavljenih jim oblasti. Sedaj pa pride ta ukaz ko strela z jasnega neba, da se morajo ti skušeni, praktični učitelji v Ljubljano potruditi in tukaj podvreči se izpitu o takih naukih, katerih se oni čas v preparandiji učili niso: fizike, matematike itd. Ne trdim, da bi se taka znanstva ne mogla zahtevati od učiteljev, ki imajo kako višo učiteljsko službo, ali z ozirom na učitelje, ki učijo v 1. in 2. razredu ljudske šole, je nepotrebna ona zahteva. Če skažejo učitelji takih najnižjih razredov, da so skozi toliko in toliko let zadovoljilno opravljali svojo službo, meni to več veljá, kakor če bi preskušnjo dobro prestali. Vsaj vemo, koliko veljajo tudi spričevala včasih v drugih zadevah. Gledé na to, da učiteljev čedalje bolj zmanjkuje in da jih tudi od drugod ne bomo dobili — ravno te dni sem bral v nekem časniku, da vsej Avstriji primanjkuje 5000 učiteljev — in gledé na to, da ne vemo, kako vreme bo na spomlad pihalo in da bi, kar ni nemogoče, naši mlajši učitelji morali v vojsko iti, si pač misliti moramo, kaj bo z našimi šolami? Duhovni gospodje bodo potem še prav dobri, ki se zdaj od šole odvrtaajo. Povdarjam tedaj še enkrat, da je praksa učiteljeva, če se je zadovoljilno obnašal v službi, več vredna, kakor vsak »Lehrerbefähigungs-Zeugniss«. Jaz sicer s predlogom svojem mimam namena, lenobe podpirati, ali tega si ne dam vzeti, da,

kdor učiteljsko službo opravlja zadovolilno že dolgo na deželi, naj se ne sili še preskušnje delati. Zaradi tega stavim sledeči predlog (bere):

»Slavni deželni zbor naj sklene: Deželnemu odboru se naklada obrniti se na c. k. deželni šolski svet, da pri ministerstvu nauka dela na to, da učitelji, ki uže 15 let dovolilno služijo, pa po novi postavi od 14. maja 1869 nimajo spričevala učiteljske sposobnosti, se oprostite dotične preskušnje, da brez nje definitivno službo dobiti morejo.« (Predlog se podpira.)

Dež. predsednik govori zoper 3. točko v odborovem nasvetu, ter želi, da bi se popolnoma opustila, ali vsaj sprejela v taki obliki, ka se želja izreka, da bi se deželna šolska oblast zmirom ozirala na obojestransko korist (na šolsko postavo in deželno varčnost).

Poročevalec g. Dežman odgovarjaje prvič na opazke deželnega predsednika navede med drugim tudi §. 6. dež. šolske postave dne 29. aprila 1873, ki pravi: »Šolske oblasti naj čuvajo nad tem, da se napravijo potrebne ljudske šole brez nepotrebnega odloga (§. §. 1, 5, 12) tam, kjer jih še ni, vendar z ozirom na zmožnost tistih, ki za šolo skladajo in da se uterdijo vsi pogoji njih terdnega in vspešnega obstanka. Potem navede dva zgleda, ki dokazujeta, da se okrajni šolski svet ne ozira na to okolnost. Tako na pr. hočejo v Litiji imeti dvarazredno šolo, v Šmartnem pa čveterorazredno, ki vendar na daleč zadostuje krajnim potrebam. V Toplicah pri Zagorji je čveterorazredna šola, a pri fari v Zagorji hočejo imeti dvarazredno, ali bi se ne mogli pogoditi, da bi otroci iz farne šole hodili v Toplice? (Berž ko ne, je to nemogoče, sicer bi tudi okraj. sl. svet tega ne bil prezerl. V farni šoli v Zagorji je ogromno število otrok, ko bi hodili nekateri v Toplice bi mogli tam napraviti podrazrede, no, potem je vse jedno, kar se tiče troškov, a faranom z Zagorji ni vse jedno, kam hodijo njih otroci v šolo). — Na predlog g. Bleiweisa pa omeni, da dobro želi starejšim učiteljem, a g. D. je te misli, da bi o. o. frančiškani, ki podučujejo v Kamniku in v Rudolfovem lahko napravili tako preskušnjo, ko bi hoteli. — Sicer je pa tudi on te misli, da bi se starejšim učiteljem, ki so že bili pred nekaj časa prašani, nekoliko pregledalo (Lehrer, die schon eine bedeutende Zeit im Schuldienste zugebracht haben, wenn auch einst geprüft, verdienen einige Berücksichtigung). Vendar pravi, da je sitno kaj tacega vpe-ljati, da ne pride v navado, nekaterim v potuho. (Dalje prih.)

— V Materiji v Istri je umerl učitelj g. Alojzij Medja. Ranjki je bil rojen v Breznici na Gorenskem l. 1849 in je služil po raznih krajih od l. 1866. — »Slov. Narodu« se piše od tam, da je bil sprevod za ranjkem za tiste kraje istinito velikansk in veleslovesen. Naroda je šlo za rakvo na stotice i. t. d. Dopisnik pristavlja: »Iz vsega sledi zaključek, da Istra (po mojem prepričanji [dop.]) mnogo više štova narodno slovensko učiteljstvo, nego li izneverjeni svet po Kranjskej ali Štajerskej«. Ta pristavek moramo vendar brati »grano salis«. Národnega učitelja tudi po Kranjskem in Štajarskem spoštujejo in čislajo, priča temu, da neučitelji podpirajo učiteljska društva, da, da! ko bi neučitelji ne podpirali narodnih učiteljev, so ti kmalo s svojim delovanjem pri kraji. To sani naj bolje čutimo, in kolikorkrat se obračamo na slovensko rodoljubje, tolikrat nas navadno domorodec razumeva! Da imajo pa Nemci in še nekateri drugi, svoje priveržence raje od narodnih učiteljev, to je pač naravno, kdo se bo temu čndil? Sicer mora pa v teh kritičnih časih vsak pravi rodoljub, tedaj tudi slovenski učitelj, pripravljen biti za svoje prepričanje tudi kaj žertvovati. Pravega rodoljubja brez tega ni. Ko bi bila »narodnost« vsakemu tolsta molzna krava, ki bi mu dajala mleka, masla in sira, potem bi

jo vsak zadel, vse bi hotlo narodno biti in veljati, a rodoljubje je krepost, ki mnogo, mnogo tirja, in naklada raznotere dolžnosti. Stan pa tudi nobenemu ne daje »a priori« splošovanja, to si more človek sam in le sam zaslužiti.

— Na celovskeje učiteljskeje pripravnici se podučuje v slovenskem jeziku le jedno uro, in še takrat le metodično. Kandidatje 4. razreda, katerim bi imel koristiti ta metodičen poduk, imajo v ravno istej uri drug obligaten predmet, toraj se ga koroško-slovenskih kandidatov niti jeden ne udeležuje. In vendar je na Koroškem tretjina prebivalcev slovenske narodnosti, upirajo se baje na geslo: »der deutsche braucht nicht windisch, der windische muss deutsch können«. Sicer je res »quot linguas cales, tot homines vales«, a vsako izobraževanje se more vendar le začeti v materinskini, in ljudske šole ne morejo biti le v ta namen, da se v jezikih podučuje, sicer ljudstvo peša v vsakem obziru.

— V četrtek bodo zborovali ljubljanski mestni učitelji (vradno). Dnevni red je: 1. opazke nadzornikove pri šolah. 2. Kako strahovati šolsko mladino brez šibe. 3. Rečni poduk v ljudski šoli. 4. Volitev stalnega odbora. 5. Volitev bukvarničnega odseka.

Javna zahvala.

Rodoljubje so osnovali v ljubljanski čitalnici keglanje v korist „dramatičnemu društvu“ in „Narodni šoli“. Iz prihodkov je dobila „Nar. šola“ 28 gl. Za ta lepi dar se najvljudneje zahvaljuje

Odbor „Narodne šole.“

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na novo osnovani Irazredni ljudski šoli v Goričah je služba učiteljska z letno plačo 500 gl. ino prostim stanovanjem razpisana.

Prošnje do 20. julija 1876 pri krajnem šolskem svetu v Goričah (P. Krainburg.)

C. k. okrajni šolski svet v Kranji 2. junija 1876.

— Na 4razredni ljudski šoli v Kočevji služba nadučitelja in šolskega ravnatelja z l. p. 600 gl., oprav. doklado 100 gl. in stanarino 80 gl.

Prošnje za to službo, ali pa morda za mesto drugega učitelja z l. p. 500 gl. — do 10. julija 1876 pri krajnem šolskem svetu v Kočevji.

— Izpraznjene so tudi naslednje učiteljske službe:

1. Na Irazredni lj. šoli v Banjaloki, Polomu, Getenici in Morovicah učiteljska služba z l. p. 450 gl. in prostim stanovanjem.

2. Na 4razredni lj. šoli v Ribnici učiteljska služba z l. p. 400 gl.

3. Na 3razredni šoli v Sodražici a) učit. služba z l. p. 500 gl., b) učit. služba z l. p. 400 gl. ad b) tudi prosto stanovanje.

4. Na 2razredni lj. šoli v Dobropolju in v Loškem potoku učit. službi po 400 gl. l. p. in prosto stanovanje.

Prošnje do 10. julija pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

— Za stalno umestjenje druge učit. službe na 2razredni lj. šoli na Verhniki z l. p. 450 gl. razpisuje se vnovič natečaj. Prošnje v 6 tednih od dne pervega razglasa pri krajnem šolskem svetu na Verhniki.

C. k. okrajni šolski svet okolice Ljubljanske dne 1. junija 1876.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Jakob Petrič, poprej začasno, sedaj stalno v Grahovem pri Cerknici.